ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Lexicographic Bulletin

Vol 5 (1950)

Lexicographic Bulletin

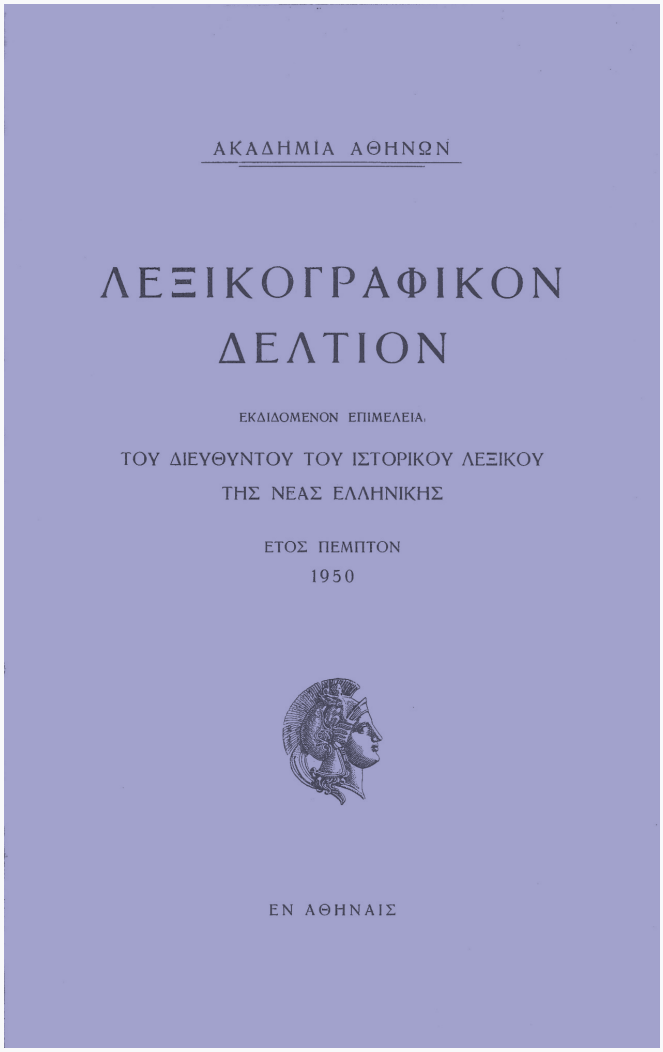

Οὐσιαστικὰ οὐδέτερα εἰς -ού

Stavros Manesis

doi: 10.12681/ld.39547

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 04/02/2026 14:03:04

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΕΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

1950

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Α. Α. Παπαδοπούλου Φρασεολογικὰ . . . . . Σελ. 3 – 52

Β. Φάβη Κριτικὰ καὶ παλαιογραφικὰ εἰς τὸν Ἡσύχιον . . » 53 – 122

Στ. Μάνεση Οὐσιαστικὰ οὐδέτερα εἰς – ***οὐ*** . . . . . » 123 – 128

Α. Α. Παπαδοπούλου Κρίσις ἐτυμολογικοῦ λεξικοῦ Ν. Π. Ἀνδριώτη . . . . . » 129 – 147

Πίναξ λέξεων . . . . . » 148 – 153

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΕΙΣ - ΟΥ

Μελετῶν τὸ Μυκόνιον γλωσσικὸν ἰδίωμα συνήντησα ἐν αὐτῷ ἀφῃρημένα τινὰ οὐσιαστικὰ καὶ δύο συγκεκριμένα γένους οὐδετέρου λήγοντα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν — τὰς μόνας πτώσεις εἰς τὰς ὁποίας ἀπαντῶσιν — τοῦ ἑνικοῦ εἰς - *ού*.

Ὁρμηθεὶς ἐντεῦθεν ἠρεύνησα ὅσον ἠδυνήθην τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ καὶ ἀνεῦρον ἐλάχιστα ἀκόμη ὅμοια ἐξ ἄλλων τόπων. Πιθανὸν βεβαίως νὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔτυχε νὰ προσέξουν οἱ συλλογεῖς γλωσσικοῦ ὑλικοῦ ἢ καὶ ἐγὼ νὰ συναντήσω κατὰ τὴν σχετικὴν πρόχειρον ἔρευναν. Τὸ πρᾶγμα νομίζω ὅτι ἀξίζει νὰ τύχῃ περαιτέρω ἐξετάσεως πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἐκτάσεως αὐτοῦ.

Τὰ οὐσιαστικὰ ταῦτα δηλοῦντα ρηματικὴν ἐνέργειαν ἢ κατάστασιν δύνανται *νὰ χωρισθοῦν εἰς δύο κατηγορίας:* Α) *τὰ παραγόμενα ἐκ ρίζης* Ἑλληνικῆς καὶ Β) τὰ ἐκ τῆς Ἰταλικῆς.

Α) Ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς.

Ἐκ τούτων ἀναγράφομεν πρῶτον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἠκούσαμεν μετὰ τοῦ ἄρθρου καὶ εἶναι ἀναμφισβητήτως οὐδέτερα καὶ δεύτερον ἄλλα, τὰ ὁποῖα τὸ γλωσσικὸν ἡμῶν αἴσθημα ἀντιλαμβάνεται ὡς τοιαῦτα.

1.— ***γελασιοὺ τό,*** ἐκ τοῦ ρ. *γελῶ* ἐξαπατῶ, ἡ ἐξαπάτησις (ἐκ παραμυθίου Μυκόνου): *Τὴν ἄλλη μέρα ποὺ ξυπνήσανε οἱ δράκοι τσαὶ βρεθήκανε μονάχοι, ἤψα καὶ καήκανε γιὰ τὸ γελασιοὺ ποὺ τῶ γάμανε* (= διὰ τὴν ἀπάτην τὴν ὁποίαν τοὺς ἔκαμαν).

καθισιοὺ τό, ἐκ τοῦ ρ. *καθίζω* κάθημαι, κοιν. *καθισιά,* τὸ χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ κάθηταί τις εἰς τὴν τράπεζαν διὰ νὰ φάγῃ ἢ πίῃ — *Ἐ τὸ καθισιοὺ τρώει ἕνα βρενϊάδι* (= σκάφην ὅλην πλήρη φαγητοῦ).

κακοπεσιοὺ τό, ἐκ τοῦ ρ. *κακοπέφτω,* κατακλίνομαι ἐπὶ μὴ ἀναπαυτικοῦ *μέρους, ἡ μὴ ἀναπαυτικὴ κατάκλισις — Δὲ μὲ νοιάζει τὸ κακοπεσιού, εἶμαι βολιτσά, ὅπως νὰ βρεθῶ τσοιμοῦμαι.*

κοιμησιοὺ τό, ἐκ τοῦ ρ. *κοιμοῦμαι,* ἡ κατάστασις τοῦ κοιμᾶσθαι, ὁ ὕπνος. *Ὡραῖο κοιμησιοὺ κάθ' εὐτὸ τὸ σπίτι* (=κοιμᾶταί τις εὐχαρίστως ἐν αὐτῇ τῇ οἰκίᾳ).

2.— ***ἀβαρεσιού,*** κοιν. *ἀβαρεσιά, ἀντίθετον τοῦ βαρεσιά,* ὃ κατὰ τὸ ΙΛ ἐν

λ. ἐκ τοῦ *βαρῶ*, τὸ νὰ μὴ βαρύνεταί τις, προθυμία εἰς ἐργασίαν καὶ ἐν γένει ἐνέργειάν τινα — *'Ιδ' ἀβαρεσιού σου νὰ πααίνῃς τόσο δρόμο!* (Πὼ πὼ νὰ μὴ βαρύνεσαι νά...).

ἀποκοτιού, παρὰ Δουκαγγίῳ καὶ κοιν. *ἀποκοτιά,* ὃ ἐκ τοῦ *ἀπόκοτος* ΙΛ. Κατὰ Δουκ. «ἰταμότης, αὐθάδεια». *Μωρὲ 'δ' ἀποκοτιού ν' ἀνοίξῃ τὴ 'ὀρτα νὰ μπῇ!* (ὤ τί ἀναίδεια...).

ἀφανισιού, ἐκ τοῦ ρ. *ἀφανίζω* ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ καταστρέφω, ἐξολοθρεύω, τελεία, μεγάλη καταστροφή — *Εὐτὸ τὸ παιδὶ εἶναι ἀφανισιοὺ 'ς τὰ παπούσια τ'* (καταστρέφει ταχέως καὶ πολλὰ ζεύγη ὑποδημάτων).

βρομεσιού, ἐκ τοῦ ρ. *βρομέζω,* ρυπαίνω -ομαι, ἡ ρύπανσις. *Δὲν ἐχαϊρεύανε τὰ κουνέλια, μόνι βρομεσιοὺ ἤτανε, τσαὶ τὰ 'δώκαμε* (= ἐρρύπαινον πολὺ τὸν πέριξ τῆς οἰκίας χῶρον).

συνορ'σιού, ἐκ τοῦ ρ. *συνορίζομαι,* ὃ ἐκ τοῦ κοιν. *συνερίζομαι,* λαμβάνων σοβαρῶς ὑπ' ὄψει τοὺς λόγους ἢ τὰς πράξεις τινὸς προσβάλλομαι καὶ ὀργίζομαι ἐναντίον του, τὸ οὐσ. ἡ ἐνέργεια τοῦ συνερίζεσθαι — *Μὴ δίν'ς συνορ'σιοὺ 'ς τὰ λόγια της — δὲ θέλει συνορ'σιού.*

Εἰς τ' ἀνωτέρω προερχόμενα ἐκ Μυκόνου προστίθεμεν ἓν μόνον ἐκ Δεσφίνης Παρνασσίδος [1].

δραμνιοὺ τό, ἐκ τῆς ρίζης *δρα-* τοῦ ρ. *τρέχω,* δρόμος ταχὺς — *Ἔκαμ' ἕνα δραμνιού, 'ν τὸν ἐτήραγες, κουρνιαχτὸς πήγαιν'* ('ν = νὰ = ἂν) [2]. *Νὰ πάς τσαὶ νά 'ρθῇς οὔλο δραμνιού, ἔφτυσα.*

Β) 'Εκ τῆς 'Ιταλικῆς.

κολασιοὺ τό, πρόχειρον φαγητόν, κοιν. *κολατσιὸ* [3] — *'Σ τὸ κολασιοὺ τρώει μιὰ γουβαρωτὴ* (= μέγαν κρίθινον ἄρτον παρασκευαζόμενον ὑπὸ τῶν χωρικῶν τῆς νήσου) [4].

κ'φεσιοὺ τό, ἐκ Τήνου [5] γλύκυσμα, ἐπιδόρπιον — (Βλέπε περαιτέρω περὶ τῆς παραγωγῆς του).

Παρὰ τὰ δύο ταῦτα ἀναμφισβητήτως ἐπίσης οὐδέτερα, σημειοῦμεν τὰ κατωτέρω καθ' ὑπόθεσιν:

---

[1]) 'Εκ συλλογῆς γλωσσικοῦ ὑλικοῦ ὑπὸ Δ. Γεωργακᾶ, χειρόγρ. ΙΛ ἀριθ. 568 σελ. 58.

[2]) Σημείωσις συλλογέως.

[3]) 'Εν Μυκόνῳ τὸ σύμπλεγμα τσ ἐγένετο σ: *παπούσια, σουβάλι* κλπ.

[4]) 'Η λ. ἀναγράφεται ὁμοίως οὐδετέρως ἐν τῷ χειρογρ. 547β (σελ. 42) τοῦ Δ. Γεωργακᾶ ἐκ Θήρας = *κολατσοὺ τό.* 'Ο Ν. Πεταλᾶς ἐν Θηραϊκῆς γλωσσολογικῆς ὕλης Τεῦχ. Α' 'Ερμούπολις 1881, σελ. 81 ἀναγράφει τὸ αὐτὸ κατὰ θηλυκὸν γένος.

[5]) Χειρόγρ. Ι. Βογιατζίδου ἀριθ. 361, σελ. 117.

κοπαρισιού, μεγάλη ἔκπληξις ἐπιφέρουσα ἀπογοήτευσιν μετὰ θλιβερὸν ἄγγελμα, π.χ. *Παναγιά, ἰδὲ κοπαρισιοὺ πού μοῦ 'δωκες!* (= Ὦ πόσον μὲ ἀπεγοήτευσες!)

σεσταρισιού, τακτοποίησις, καλλωπισμός. *Σ τὸ ποδάρι ἡ κάρσα*[1] *εἶναι σεσταρισιοὺ* (= ἡ κάλτσα καλλωπίζει τὸν πόδα).

Ἑρμηνεία

Διὰ τὰς ἐξ Ἰταλικῆς ρίζης λέξεις τὸ πρᾶγμα εἶναι σχετικῶς εὐκολώτερον. Ἤδη ὁ G. Meyer[2] παρατηρεῖ: «Γραμματικοί τινες τύποι ὡς *κολατσοῦ, κοντιτσιοῦ, λατοῦ, πουζοῦ, σαβοῦ* ἐξηγοῦνται ἐκ τῆς Λατινικῆς καταλήξεως *-onem* μεταβιβασθείσης διὰ τοῦ Γενουητικοῦ ἰδιώματος, ἔνθα αὕτη παρουσιάζεται ὑπὸ τοὺς τύπους *-on, -om, -un, -um,* δηλαδὴ ἰσχυρὸν κλειστὸν ο παρόμοιόν πως πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ου ἀκολουθούμενον ὑπὸ ἀσθενοῦς ἐνρίνου. Ἄλλωστε καὶ τονούμενον κλειστὸν ο τῆς Ἰταλικῆς μεταβάλλεται συχνὰ εἰς ου ἐν τῇ Νέᾳ Ἑλληνικῇ, ὡς π.χ. . . . *καντοῦνι* . . . *μπαστοῦνι, πιτσοῦνι* . . .[3].

Οὕτως ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενον φωνητικῶς — παραγωγικῶς διά τινα τῶν ἀνωτέρω, ὡς τὰ *κολασιού, κ'φεσιοὺ* προελθόντα ἐκ τῶν colaziun ⟨ colazione, confeziun ⟨ confezione[4], ὅπερ δι' ἀποβολὴν τοῦ ν καὶ τροπὴν τοῦ τσ εἰς σ, ὡς ἐν Μυκόνῳ, ἐγένετο *κοφεσιοὺ* καὶ εἶτα διὰ τὸ βόρειον τοῦ ἰδιώματος *κουφεσιοὺ— κ'φεσιού.* Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐσχηματίσθησαν ἐκ τοῦ Γενουητικοῦ ἰδιώματος τὰ κάτωθι οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα ἀνεύρομεν εἰς παλαιὰ κείμενα καὶ λεξικὰ καὶ ἐπιβεβαιοῦν τὰ ὑπὸ τοῦ Meyer λεγόμενα:

καουτζιόν, καουσιὸν ἡ, Ἐνετ. cauzion ⟨ Ἰταλ. cauzione, προφύλαξις, ἀσφάλεια[5].

κεστίουν ἡ, question, διένεξις[6] — πιθανώτατα ἀναγνωστέον *κεστιοὺν ἡ.*

---

[1]) Τὸ σύμπλεγμα λτσ ἐν Μυκόνῳ ἐγένετο ρσ.

[2]) Neugr. Studien, IV. 3-4.

[3]) Σημειοῦμεν ἐνταῦθα τὸν παράλληλον σχηματισμὸν εἰς -une τῆς Λατινικῆς καταλήξεως - onem ἐν τῇ Ρουμανικῇ γλώσσῃ, ὅπως ἐν τῇ λ. decoratiune = παράσημον (ἐκ τοῦ Λατιν. decorationem). Εἰς τὰ παραδείγματα τὰ ὁποῖα παραθέτομεν πρόκειται περὶ τῆς Ἰταλ. καταλήξεως (- zi) - one ⟨ Λατιν. (- ti) - onem.

[4]) Βλ. περαιτέρω ἐν λ. *κολατζίουν.*

[5]) Τὰς λέξεις παρέλαβον ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀ. Κατσουροῦ Κουρσάροι καὶ Σκλάβοι Σῦρος 1948. Ἐν ἐγγράφῳ ἐκ Μυκόνου τοῦ 1697, σελ. 27 ἀναφέρεται: «*καὶ διὰ πιὸν καουσιὸν τῶν ἄνωθ(εν) ἀπομένει ἐγγύτρα καὶ πλερώτρα ἡ κερὰ Λένη*». Ἐπίσης ἐν ἐγγρ. Μυκόνου τοῦ 1707, σελ. 34: «*θέλω λάβει καὶ κόπια ἀπὸ τὴ γκαζιλλαρία* [=καγκελλαρίαν] *διὰ καούτζιο*» (γραπτέον *καουτζιόν*).

[6]) *Κ. Σάθα,* Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Β' ἐν Γλώσσημα.

κολατζίουν, ἀκαθορίστου γένους. Ὁ Dawkins[1] ἑρμηνεύει διὰ τοῦ refreshments = ἀναψυχή, ὁ δὲ Miller[2] διὰ τοῦ déjeuner = γεῦμα. Ἀναφέρεται ἐν τῇ φράσει *καὶ ἐποῖκεν κολατζίουν, διὰ κουφετζιοῦν τὸ μαργαριτάριν.* Λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς περὶ τὸν τονισμὸν ἀταξίας τοῦ χειρογράφου, πιθανῶς ἀναγνωστέον *κολατζιοῦν,* ὅπερ ἄλλως ὑποδηλοῖ τὸ ἀκολουθοῦν *κουφετζιοῦν.*

κουμισιού, κομισιοὺ ἡ, παραγγελία, commissione παρὰ Σομαβέρᾳ — ἡ λ. καὶ παρὰ Βάϊγκελ. Ἐν Μάνῃ[3] ἡ λ. σημαίνει συνήθεια: *Ἔχει μία κουμουσού, δὲ δρώει ἅμα δὲ βλύνῃ τᾶ χέϊρια του. Μὴ δὸν ἐξετάζῃς, εἶναι ἡ κουμουσού του, τὸ κάνει καὶ σὲ ξένους ἀκόμα.*

κουντετζιοὺν ἡ, condizione, τάξις κοινωνικὴ ἀνθρώπων. Παρὰ Σομ. Τὴν λ. ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Κ. Χατζηιωάννου[4].

λατοὺ τό, παρὰ G. Meyer[5], ἡ Ἐνετ. λ. *laton..,* Γενουητ. *latttû,* Ἰταλ. *latone,* ὅπερ κατὰ τὸ Λεξικὸν τῶν Ferrari-Caccia σημαίνει τὸν λευκοσίδηρον. Ἡ λ. καὶ παρὰ Σομαβέρᾳ, Βάϊγκελ.

ντονατζιοὺ ἡ, *donazione,* δωρεά, ἐξ ἀνεκδότου ἐγγράφου τοῦ 1709 ἐκ Μυκόνου: «Ὅθεν ὀμνύει ὁ ἄνωθεν Ἰωάννης... νὰ βαστάξῃ τὴν παρὸν *τονατζιοὺ* βέβαιη καὶ ἀπαρασάλευτη ἕως τὸν ἅπαντα αἰῶνα».

προβιζιοὺν ἡ, provision, προμήθεια. Παρὰ Σάθᾳ ἔνθ' ἀνωτ.

σαστιφασιού, σαστιφατζιού, satisfazione, παρὰ Σομαβέρᾳ — κατὰ μετάθεσιν τοῦ σ ἐκ τοῦ *σατισφασιού.*

Τέλος σημειοῦμεν δύο παραδείγματα συλλεγέντα ὑπὸ τοῦ Ἰ. Βογιατζίδου[6] (ἐξ Ἄνω Μερᾶς Μυκόνου) τὰ *ἀδιαρσιοὺ* καὶ *στιμαρισιού.* Τὸ πρῶτον ἔχει δημοσιευθῆ ἐν τῷ ΙΛ ὑπὸ λῆμμα ***ἀιδαρισιοὺ ἡ,*** ἀμάρτ. ἐκ τοῦ οὐσ. *ἀιδάρισι* Νάξ., ὃ ἐκ τοῦ Ἰταλ. ρ. *aidar. Νά 'χω ἀδιαρισιού, τραγουδῶ καλὰ* (— τοῦτο γραπτέον: *νά 'χω ἀδιαρ'σιού, τραουδῶ καλά).*

στιμαρισιοὺ ἡ, ἐκτίμησις ἀγροῦ.

Πῶς ὅμως ἑρμηνευτέα ἡ ρευστότης τοῦ γένους μεταξὺ οὐδετέρου — θηλυκοῦ; Ἐν τῇ Ἰταλικῇ, ὡς γνωστόν, ἡ κατάλ. -one ⟨Λατιν. -onem εἶναι γένους θηλυκοῦ. Νομίζω ὅμως ὅτι κατὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῆς λέξεως ἐν τῇ Ἑλληνικῇ παρὰ τῶν νησιωτῶν τοῦ Αἰγαίου, εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ γένους τοῦ δανείου

---

[1]) Χρονικὸν Λ. Μαχαιρᾶ, Oxford 1932, σελ. 82 σημ. 6.

[2]) » » Paris 1881, σελ. 418.

[3]) Χειρόγρ. Δ. Βαγιακάκου ἀριθ. 592, σελ. 196.

[4]) Περὶ τῶν ἐν τῇ Κύπρῳ ξένων στοιχείων, σελ. 81.

[5]) Χειρόγρ. ἀριθ. 370.

[6]) Neugr. Studien, IV, 43.

ἐπέδρασεν ἡ ἀντίστοιχος ἢ ἄλλη ὑπονοουμένη σχετικὴ Ἑλληνικὴ — ἀφοῦ αἱ ξέναι λέξεις αἱ εἰσαγόμεναι εἴς τινα γλῶσσαν δὲν ἔχουν πρόδηλον τοῖς πολλοῖς τὴν κατάληξιν τὴν χαρακτηρίζουσαν τὸ γένος των, διὸ καὶ προσαρμόζονται πρὸς τὸ τυπικὸν αὐτῆς ἀναλόγως τῆς φαινομενικῆς ὁμοιότητος τῶν καταλήξεων. Οὕτω π. χ. ἡ λ. *colazion-un* εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπ' ἀμφοτέρους τοὺς τύπους ὡς *κολατσιὸ* κοιν. καὶ *κολατσιού*, ὡς προείπομεν. Τὸ πρῶτον ὁμοιάζον πρὸς τὰ δευτερόκλιτα οὐδέτερα τῆς ἡμετέρας γλώσσης ἐνεκλιματίσθη κάλλιστα κατὰ γένος καὶ κλίσιν συντελεσασῶν ἴσως εἰς τοῦτο καὶ τῶν συγγενῶν λέξεων *πρωινό, μεσημεριανὸ* τὸ (ἐνν. *φαεῖ*). Τὸ δεύτερον ὅμως ἀφοῦ ἀπώλεσε τὸ τελικὸν ν [1] κατὰ τὸν γενικὸν νόμον τῆς νέας Ἑλληνικῆς — πλὴν τῆς Κύπρου κλπ. ὅπου τὸ διετήρησε — ἀκολούθως ἐνιαχοῦ μὲν ἐγένετο θηλυκὸν κατὰ τὰ λοιπὰ εἰς -ού, *(μαϊμού, καφετζοὺ* κλπ.) ὡς ἐν Θήρᾳ, ἀλλαχοῦ δὲ οὐδέτερον, κατὰ τὰ *φαεῖ, γιόμα, δεῖπνο*. Ἐνισχυτικὸν τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εἶναι καὶ ἡ λ. *μαράντο* τὸ ἐν Μυκόνῳ πρόχειρον ἀπογευματινὸν φαγητόν, προερχομένη ἐκ τῆς Ἰταλικῆς λ. *marenda* θηλ. γένους.

Ὁμοίως οἱ Τήνιοι εἶπον *κ'φεσιοὺ* [2] τὸ κατὰ τὸ συνώνυμον Ἑλληνικὸν *γλυκό*.

Ἐπίσης *λατοὺ τό*, κατὰ τὸ *μέταλλο*. Οὕτω δύνανται νὰ ἑρμηνευθοῦν τὰ *κεστιοὺ ἡ*, κατὰ τὰ *ἐρώτησι, φιλονεικία· κομισιοὺ ἡ*, κατὰ τὰ *παραγγελία, συνήθεια· κοντιτσιοὺ ἡ*, κατὰ τὸ *τάξις· ντονατζιοὺ ἡ*, κατὰ τὸ *δωρεά· προβιζιοὺ ἡ*, κατὰ τὸ *προμήθεια· σαστιφασιοὺ ἡ*, κατὰ τὰ *εὐχαρίστησι, ἱκανοποίησι*.

Ἐπίσης τὰ κατωτέρω μὴ προερχόμενα, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, κατ' εὐθεῖαν ἐξ Ἑνετο-γενουητικῶν οὐσιαστικῶν, ἀλλ' ἐκ ρημάτων: *ἀδιαρ'σιοὺ ἡ*, κατὰ τὸ βοήθεια· *κοπαρισιοὺ τὸ* κατὰ τὸ *καρδιοχτύπι* (ὅπερ ἴσως καὶ θηλ. κατὰ τὸ *ἀπογοήτευσι)· σεσταρισιοὺ τό*, κατὰ τὸ *στολίδι—στιμαρισιοὺ ἡ*, κατὰ τὸ *ἐκτίμησι*.

Περὶ τούτων ὅμως γεννᾶται καὶ ζήτημα παραγωγῆς. Οὕτω τὸ ΙΛ παράγει, ὡς προανεφέρομεν, τὴν λ. *ἀιδαρισιοὺ* ἐκ τοῦ ἐν Νάξῳ λεγομένου *ἀιδάρισι*, χωρὶς νὰ ἑρμηνεύῃ πῶς ἐγένετο τοῦτο. Τὸ πρᾶγμα χρήζει περαιτέρω ἐξετάσεως, ἐκτὸς ἂν δεχθῶμεν ἐνδιαμέσους τύπους *aidarizione -un, coparizione -un, sestarizione -un, stimarizione -un. Πάντως κατ' αὐτὸ ἐσχηματίσθησαν τὰ προαναγραφέντα,

[1]) Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὰς εἰς *-ino* λέξεις τῆς Ἰταλικῆς τὰς διὰ τοῦ ἐνδιαμέσου Ἑνετικοῦ -in μεταβιβασθείσας ἡμῖν: *violino - violin - βιολὶν - βιολί, - magazino - magazin - μαγαζὶν - μαγαζὶ* κλπ. Ἐν Μυκόνῳ ἐκ τοῦ παραλλήλου Ἑνετ. τύπου magazen ἐλέχθη *μαγαζὲ τό*. Πρβλ. ἐπίσης *Constantino - Conetantin - Κωνσταντῆς* καὶ οὐχὶ ὡς ὁ Γ. Χατζιδ. λέγει ἐν ΜΝΕ, 2, 609.

[2]) Πρβλ. ὅσα λέγει ὁ Γ. Χατζιδάκις ἐν ΜΝΕ, 2, 57 κ.ἑξ. Περὶ τῆς μεταβολῆς τοῦ γένους τῶν ὀνομάτων ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλληνικῇ.

ὁρμηθέντα ἐκ τῶν Ἑνετικῶν ρηματικῶν τύπων *copar* (<Ἰταλ. *copare*) φονεύω διὰ πλήγματος ἐπὶ τοῦ αὐχένος, ἐκπλήττω τὸν νοῦν τινος, ἐμβροντῶ τινα· *sestar* (<Ἰταλ. *sestare*) μετρῶ, διευθετῶ, καλλωπίζω· *stimar* (<Ἰταλ. *stimare*) τιμῶ, ἐκτιμῶ ὡς ἐμπειρογνώμων. Ἐκ τούτων καὶ κατὰ τὸ *ἀιδάρισι* θὰ πρέπῃ νὰ νοήσωμεν ἐνδιαμέσως τύπους **κοπάρισι* (κατὰ τὸ ἀπογοήτευσι), **σεστάρισι* (κατὰ τὸ ταχτοποίησι), **στιμάρισι* (κατὰ τὸ ἐκτίμησι), ἀλλὰ παραμένει πάντοτε ἡ δυσκολία τῆς ἐκ τούτων παραγωγῆς τῶν εἰς -σιοὺ τύπων.

Καὶ νῦν πῶς θὰ ἑρμηνεύσωμεν τὰ ἐξ Ἑλληνικῆς ρίζης; Ἴσως οὕτω: Εἶπον δηλαδὴ πρῶτον **ἄθρωπος τοῦ ἀβαρεσιοῦ, μεγάλου ἀποκοτιοῦ, παιδιὰ τοῦ ἀφανισιοῦ, κουνέλια τοῦ βρομεσιοῦ, δουλειὲς τοῦ γελασιοῦ, φαεῖ τοῦ καθισιοῦ, ἄθρωπος τοῦ κακοπεσιοῦ, τοῦ συνορ'σιοῦ, σπίτι καλοῦ κοιμησιοῦ* καὶ ἐντεῦθεν ἐχρησιμοποίησαν κατόπιν τὴν γενικὴν τῆς ἰδιότητος ὡς ὀνομαστικήν. Συγκεκριμένως, δὲν ἦτο δύσκολον ἐκ τῆς φράσεως **οἱ μπάμιες ποὺ ἐγόρασες ἤτανε τοῦ γελασιοῦ* νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν *δὲ μὲ μέλει γιὰ τὰ λεφτὰ πού 'δωκα, μὰ γιὰ τὸ γελασιοὺ ποὺ μοῦ 'καμενε· *δὲν εἶναι ἄθρωπος τοῦ συνορ'σιοῦ* καὶ εἶτα *δὲ θέλει συνορ'σιού· *αὐτὰ εἶναι παιδιὰ τοῦ ἀφανισιοῦ 'ς τὰ παπούσια* καὶ εἶτα *αὐτὰ τὰ παιδιὰ εἶναι ἀφανισιοὺ 'ς τὰ παπούσια· *δὲν εἶμαι ἄθρωπος τοῦ κακοπεσιοῦ* καὶ ἔπειτα *δὲ μὲ νοιάζει τὸ κακοπεσιοὺ* κλπ. [1].

Ἡ τοιαύτη ὅμως ἑρμηνεία προϋποθέτει ὀνομαστικὴν εἰς -σιὸ καὶ τοιαύτην πλὴν τοῦ *δροσιό*, ὅπερ ὅμως δὲν προέρχεται ἐκ ρήματος, δὲν εὕρομεν ἐν Μυκόνῳ οὐδ' ἀλλαχοῦ ὡς ἐν τοῖς *γελασιό, καθισιό, συνορισιό, κοιμησιὸ (κοιμεθίος* ἐν Πόντῳ) παρὰ τὰ κοινὰ *γελασιά, καθισιά, συνερισιά, κοιμησιά*. Ἐπίσης *ἀβαρεσιὰ* (ΙΛ), *ἀποκοτιὰ* (καὶ μεσν. Δουκ.), *ἀφανισιά, ἀφάνισι* (ΙΛ), *βρομισιά*.

Θὰ ἠδύναντο ἐπίσης νὰ ἑρμηνευθοῦν ἐκ τύπων εἰς *-σει* προελθόντων ἐκ τοῦ ἀπαρεμφάτου κατὰ τὸ *κεράσει* [2], ἀλλὰ καὶ τοιούτους δὲν συνηντήσαμεν ἐν Μυκόνῳ ὡς ἀλλαχοῦ: π.χ. *κοιμήσει*.

Τέλος τὸ ἐκ Δεσφίνης παράδειγμα *δραμνιοὺ* τὸ ἑρμηνεύομεν κατὰ σύμφυρσιν: **τὸ δραμνιὸ × ἡ δραμνιούλα* — ὅπερ ἐπίσης λέγεται ἔνθ' ἀνωτ.— συντελεσάσης καὶ τῆς συνωνύμου λέξεως *τρέξιμο* ἢ *φευγιό*.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΑΝΕΣΗΣ

---

[1]) Πρβλ. τὰς ἀρχαίας ἐπιρρηματικὰς γενικὰς *ἑσπέρας, δείλης* γενομένας ὀνομαστικὰς τὸ *ἑσπέρας*, τὸ *δείλι* κατὰ τὸ *πρωί* βλ. Γ. Χατζιδ. ΜΝΕ, 2, 59.

[2]) Βλ. *Γ. Κουρμούλη*, Κρητικὰ ἀνάλεκτα ἐν Ἐπετηρίδι Ἑταιρείας Κρητικῶν Σπουδῶν τ. Α' σελ. 129:

Μιὰ μαντινάδα θὲ νὰ πῶ ἀπάνω 'ς τὸ κεράσι,
νὰ ζήσ' ἡ νύφη κι' ὁ γαμπρός, νὰ ζήσῃ νὰ γεράσῃ.